

98593986-7	31/07/2026	הארץ - כותרת	עמוד 14	1	26.02x22.93
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

הגטו החרדי עבר מניצול המדינה לחתירה תחתיה :

הגטו החרדי עבר מניצול המדינה לחתירה תחתיה

אמוץ עשהאל

לצאת, לצאת מן הגטו", קרא על ערש דווי יעקב סמואל, גיבור המחזה "הגטו החדש" של תיאודור הרצל, שבו הביע האחרון את סלידתו מהתשליל של האידיאל הצינוני: הגטו.

הגטו, גיבוש הבתים הדחוסים והסמטאות הצרות, שבהם הצטופפו יהודים נבערים, בטלים מעבודה וכנועים, היה מעוון של "היהודי הישן" שהצינות יצאה להחליף ביהודי החדש. "ברחוב היהודי הצר", כתב מקס נורדאן, אבדו "כל יסודות הפיזיקה האריסטוטלית – האור, האוויר, המים והאדמה". אמנם היו הוגים כמו אחד העם שסירבו להשמיץ את הגטו, אבל בורם המרכזי של הצינות הוא עורר תעורבות של בוז ורחמים, ונתפש כסמל להתנכרות, להסתגרות ולפחד של היהודי הגלותי מהעולם החיצון.

זו גישה של יהודי הגטו, אמר דוד בן-גוריון על ההתנגדות לברית שהוא כרת עם גרמניה החדשה. "צאצאי דורות הגטו, רחוקים מרוח תעוזה... בני רוכלים", כתב זאב ו'בוטינסקי על יהודי אגליה שסירבו לעזור לו להקים, בתוך הצבא של מדינתם, את הגדוד העברי. הגטו סימל את היהודי השפוף, שגיבור המחזה של הרצל סירב להיות כשיצא לדוֹקרב עם מעליכו האנטישמי.

כך היה ב-80 השנים הראשונות של התגורר עם הצינונית. אבל אז בא המהפך של 1977, והג'טו זכה לעדנה: תחילה כיקיר מדינת ישראל, אחר כך כריחיים על צווארה ולבסוף כאיום אסטרטגי על עתידה.

המפנה התחיל כשמנחם בגין העניק לאגודת ישראל מקום מרכזי בקואליציה הראשונה שהקים. בדיעבד התברר, שהמהלך הזה התניע את הריאקציה הגדולה בתולדות המפעל הצינוני, שמהיגיו תומרנו לשקם את הגטו.

בתקופת הליכוד נפרסו לאורך ולרוחב המדינה, בסיוע ממשלתי שיטתי, עשרות גטאות חרדיים, מהערים החדשות מודיעין עילית, ביתר ואלעד, שבהן לבדו מתגוררים יותר מ-200 אלף חרדים, ועד יישובים ותיקים כמו בית שמש, נתניה, ועוד, שעברו התחרדות מואצת, בברכת ההג'טו הפוליטי החדש.

בכל אלו, בדיוק כמו בגטו הישן, רבבות יש-ראלים מסתגרים בפני העולם החיצון, מטפחים טפילות כלכלית, נלחמים בהשכלה, מתנכרים ליהודים שאינם חרדים, ורומסים את ערכי התנועה הצינונית, אחד לאחד: את היצרנות, את הממלכתיות ואת האחוה.

מכל נגעי הגטו, הבזוי ביותר בעיני ההוגים הצינונים היה הניוון התעסוקתי. "אנחנו עם פרייט", זעק א"ד גורדון בנאמו בכינוס "הפועל

מודיעין עילית. עשרות גטאות חרדיים הוקמו בזמן הליכוד, כולל ערים צילום: גיל כהן מנן

הברית שכרת הליכוד עם החרדים לא שיקפה שותפות רעיונית, אלא רק עסקה של סוחרים: אלו קיבלו את הגטו, ואלו את השררה

אלפי יהודים משירות בצבא העברי, שהיה חלום חייו.

וכך גם קרה עם ערך מיווג הגלויות, שאף הוא היה משותף לכל אנפי התנועה הצינונית. למאמץ הישראלי הקביר להפיל את המחיצות העדתיות לא היה שום שותף בגטו החדש. שם, כמו בגטו הישן, בסיס הסולידריות לא היה העם, אלא הש-בט, הקהילה והכיתה. לכן משגשגות שם עד היום ישיבות, אולפנות ומפלגות שמפרידות בין אשכנזים למוזרחים. גם בהתרסה האנטי-צינונית הזו תמך הליכוד, שמעולם לא מחה, אפילו לא בשפה רפה, על ההפרדה העדתית שבעלי בריתו החרדים מטפחים ומנציחים.

שלוש בריתות גדולות ידעה הפוליטיקה הישראליה. הראשונה חיברה בין תנועת העבודה לצינונות הדתית. שותפות "הברית ההיסטורית", כפי שהיא מכונה היום, בנו ביחד את ההתיישבות החקלאית, את מדינת הרווחה ואת מערכות הב-ריאות, המשפט והשלטון המקומי. השותפות הזו בנתה את מדינת ישראל.

הברית השנייה נכרתה בין תלמידי ו'בוטינסקי לצינונות הליברלית. ברית זו, גח"ל (גוש חירות ל-ברלים), הושתתה אף היא על עקרונות, דהיינו

ערכים ליברליים כמו זכויות הפרט, כלכלה חופשית ועצמאות מערכת המשפט, בנוסף כמובן לא-מונה ברעיון הצינוני עצמו, ששותפי הברית הזו, כמו שותפי הברית ההיסטורית, נלחמו למענו כתף אל כתף. ברית זו הניחה את היסודות למהפך של 1977, לפני שהליכוד הפנה לערכיה עורף ומכר את נפשו לגטו החדש.

הברית השלישית, זו שהליכוד כרת עם החרדים, לא שיקפה שום שותפות רעיונית, אלא את שאיפת סוחרים הסוסים לשלם פחות ולקבל יותר. ושני הצדדים אכן קיבלו זה מזה מלוא החופן: אלו קיבלו את הגטו, ואלו את השררה.

בכל שנות הברית הזו לא בא הליכוד אל החרדים בשום תביעה מוסרית. איש בליכוד לא אמר למועצות הרבנים למיניהן את מה ש'בוטינסקי היה אומר להם, שעליהם לשלוח את ילדיהם לצבא; או שעליהם להתפרנס מעבודתם, כפי שא"ד גורדון היה אומר להם; או שעליהם למוג את עדות ישראל, כפי שהיה אומר להם בן-גוריון.

איש בליכוד גם לא הזכיר לחרדים את דברי הרמב"ם, "כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה, ויתפרנס מן הצדקה – הרי זה חילל את השם, וכיוה את התורה, וכיבה מאור הדת". וגם לא את ציווי המשנה, "במלחמת חובה הכל יוצאין – אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה".

הליכוד לא הטיף מוסר לחרדים, כי מנהיגיו הפכו את היהודי הישן לבעל ברית ואת היהודי החדש לאויב – אפילו בומן מלחמה שהרגה, פצעה ורוששה אלפי יהודים חדשים, בעוד היהודי הישן לא שילם דבה, ואף גבה מיליארדים מקורבנות המלחמה כדי לממן את הגטו החדש.

וכך, חמוש בלגיטימציה של מנהיגי המדינה וב-משאביה, עבר הגטו החדש בהדרגה מניצול המפעל הצינוני לחתירה תחת יסודותיו ולפגיעה בקודשיו. הברית הימנית-חרדית עוררה דחייה בקרב רבים כבר לפני שנים, בגלל השקר שהיא הקרינה, הבטלה שהיא עודדה וההשתמטות שהיא תיעשה, אבל בכנסת הנוכחית היא הפכה לאיום אסטרטגי, בשלוש פעימות: תחילה על ידי תקיפת ערכי המפעל הצינוני, ובראשם ערך השוויון, אחר כך על ידי תקיפת מוסדות המדינה, ובראשם בית המשפט העליון, ולבסוף על ידי חבלה במאמץ הביטחוני, עם גריעת אלפי חיילים מצה"ל בארוכה במלחמת מות ישראל.

בשנה הבאה תחגוג הברית הימנית-חרדית את יום הולדתה ה-50, אלא אם כן הבחירות הקרבות יחזירו ליהודים החדשים את המדינה שהם ואבו-תיהם בנו, ומשקמי הגטו גולו.